Epistola 110

161

VIRO

EXCELLENTISSIMO, CLARISSIMOQUE

AC REVERENDISSIMO

DN. JOHANNI COCCEIO S. Theol. Doct. Ejusque

ac Orientalis Literaturæ Professori Philologo

notato, Judicio acerrimoque, Fautori & Promotori

meo ætatem venerando, colendo

S. P. D.

Christianus Ravius Berlinas.

Gratissimæ mihi fuere & exoptatissimæ tuæ Literæ, pro longo statim antequam quis esset ille, qui mihi traderet, scirem, nisi illum ad finem earum cognoscerem, etsi studiosum qui afferret, ita mihi fuere eo nomine gratiores ejus [illegible] manus, quod tuas primas ad me & benignissimas doctissimasque & judiciosissimas afferrent. De voce [illegible] difficillima toto Psalterio optarem alium potius quemque consuluisses, quam me, eo quod sim meæ mihi tenuitati conscius. Non potui tamen prætermittere, quin ea apponerem quæ mihi de illa voce videntur. Ad Arabicam autem recurrere in radice [illegible] vel [illegible] mihi minime videbatur necesse, eo quod latissima esset tam illa [illegible] quam [illegible] et [illegible] radices. Ita ut Cl. Buxtorfius [illegible] ad tres falsissimas radices [illegible] mihi [illegible] & prætermisisse [illegible] quæ ubi jam sit requisita in Arabicis, dabit nobis [illegible] elegantissima cogitata, sed tamen sufficerat illa & loca concordantiaque Ebræa aut et alia [illegible]. Tuo tamen submitto ipsa omnia judicio, & si quid temere a me circa [illegible] dictum sit, & me doceri meliora cupiam, libentissime non solum [illegible] sed & scripta calamo committere, quod tamen præstare non possum, libentissime [illegible] et cum hoc publicisque lectionibus non modo foret incommodum, sed & continuis meis laboribus non facile sint promissuri. Rogo tuam Excellentiam & Admodum Reverendam Dignitatem, [illegible] qua par est & me decet, demissione & humilitate, ut [illegible] mea sententia scripto judicio exponere mihi velis, quid sentias [illegible] antequam Monasterium excurras summa [illegible] ad [illegible] an [illegible] radicale, quod contra [illegible] affirmo, [illegible] quæ mea nova, ut videtur, est assertio, sed eo non statim vera, nec falsa.

Cæterum & hoc te rogo, Excellentissime, Reverendissimeque Fautor & Domine, ut
hoc quod sequitur, diligentius aliquanto consideres, antequam excurras
Monasterium, etiam de isto, quod nunc propono, judicium tuum gratissimum
velis.
Jam ante duodecim annos in Germania vidi quantus aliquis est
præter notatos titulo, Concordantiarum Ebraicarum Cl. Buxtorfij, & multis
diversis usus, quemadmodum ex maximo Pagnini Lexico Compendium,
Pentaglotto Schindleri, Compendium ex Ebraeo-Caldaeo Lexico Buxtorfio manu-
ale, ex Græcis Scapulanius Manuale, sic & ex Concordantiis Ebraicis Buxtorfij
annis in fecim à me edetur Compendium, donec & meæ prodeant Concordan-
tiæ Majores edere paratissimus sum unà cum textu adhibito dum non desint
typographi: cujus quidem manualis sequentes usus describere placet.
Primis: Ebraicae vocis quælibet quasi in momento ostenditur, sed facillimo jucundoque
labore invenitur. Nisi jam ante distinctæ essent singulæ radices in suas [illegible]
formas verbales & nominales, sed solum numeri ponerentur ludis juxta [illegible]
Bibliorum, omnino perplexus esset reperiendi modus, sed quando quidem radices
Cl. Buxtorfius optime diligentissimus distinxerit, quas non video in tanto [illegible]
reperiri [illegible] desideratum, dummodo suas formam unicam totius dictionis [illegible]
to [illegible] modus ac in primis [illegible] editionibus, nescio an non [illegible] compendio [illegible]
& compendiosius, [illegible] certe ita videtur. Ergo licet soli numeri [illegible] citationum [illegible]
nentur, tamen diversitas formarum quo major, & quo locorum minus est circa formam
desideratam, tanto facilius reperitur [illegible] ratione, cui ego hoc manuale dare [illegible]
Secundo Lexici Ebraici [illegible] nullus vocibus flexilibus completa forma absoluta
ponitur. Et hoc Lexicon [illegible] manet integrum, ut [illegible]
non ejus usus tanto major sit futurus, quo frequentius [illegible] ferant toti [illegible]
Tertio Majora sive Critica protecta, quoties, qua formâ, quo libro, capite & versu
quæ vox declinabilis in textu Ebræo invenitur, enumeratò traditur.
Et ista quæ sola selectiva est manuales, potentius etiam [illegible] qui 18 vel 20 [illegible]
pro isto libro expendere non potest, aut si posset, nollet, quod ubique [illegible]
+ hoc est [illegible] non [illegible] nostris [illegible] proh dolor! & [illegible]
et egenis Germanis, in manus tradere, & unico conspectu corpus totum [illegible]
Atque hos usus affert Cl. Buxtorfius de majoribus in titulo [illegible] magnifico.
Quarto N.B. Quod exhibeat brevissimum Compendium [illegible] docendi Biblia Ebraica
Hoc est, quod non studio [illegible] (quod Deum rogo ardentissime, ut [illegible]
a [illegible] Nominis divini gloriam pertinere debeat) velim & optem [illegible]
annis absolvere totorum Bibliorum Analysin Grammaticam Etymologicam
sive, quo discipulos possim [illegible] alia discere [illegible] Bibliorum textum [illegible]
versionemque juxta Etymologiam intellectum pertinentias voces, atque in iis [illegible]
videre literas, vocales & accentus, [illegible] juxta [illegible] indicem compendiosissime [illegible]
aptissimum
possit, nullo alio modo, quod certe [illegible] digna inventio sit, [illegible]

Quinto quod ex lege relationum exhibeat brevissimam quoque eadem discendi viam.
Et miseret me sortis humanae, miseret et eruditorum studiosorum Theologiae pro-
dicti, magnis damnis in studia ipsorum Theologica versentur, quod non possint fa-
cile absolvere Biblia, ego enim omnium studiosorum ex meo ingenio, ingens proce-
dens, in decimum sextum cursum [illegible], et tempore tandem ea et non par-
[illegible] praeceptor Hoestus olim absolverat Genesin, Psalterium, libros Samuelis et
Danielem publice, singulis [illegible] nisi Biblia Ebraea intra annum
[illegible] absolvisset, item etiam in Biblia Commentatores, ac N.T. Syria-
cum et Chaldaeum paraphrasten unâ cum ducentis [illegible] Arabicis [illegible]
et Grammaticas Chaldaeam, Syram et Arabicam altero tertioque anno [illegible]
ennium ab anno meo aetatis decimo septimo in decimum [illegible] finitum
[illegible] non potuissem meâ sponte. Tanti interest si sub [illegible] de tota addiscenda
Biblia Ebraea, Chaldaea, Syra, Arabica et N.T. quae ut ut sint difficilia facta, ubi juxta
hanc methodum didicerint tyrones sub [illegible] facillime [illegible] difficultates su-
perabunt, totis terroribus quos annos [illegible] sentiunt et cum gaudio reponent.
Et quando [illegible], de praedicatione mihi sit tuam, Reverendissime
[illegible] Christianum modestiam, confidentissime [illegible] non [illegible]
[illegible] mea autoritas sit nulla et si consentit T. Exc. dictos sane [illegible]
[illegible] esse [illegible] ut mihi approbationem transmittat ne
[illegible] quo nostris Typographis eo facilius placeat meus depositus labor,
[illegible] tanto felicius publici juris [illegible] possim, neque ipse Typographus defectus meos
[illegible] qui [illegible] suppleverit.

Sexto Quod sit unica eaque perfectissima [illegible], quae sola generalissimis praeceptis Etymologiam
Ebraeam, et multo pluribus principiis pro facilitate majori inducenda, locupletare
possit. Nam cum omnes velint ante me Etymologiam tractasse [illegible] partes orationis,
ego [illegible], ut orthographiam sic et Etymologiam generalibus praeceptis de
literis, vocalibus et accentibus, [illegible] partibus orationis [illegible]
docere deberes et tu [illegible] perfecta, quae nunc mihi [illegible] et jam
sic integram perfeci, centenis praeceptis [illegible], ergo et ipse [illegible] debere.

Septimo. Quia me adjicitur index alphabeticus Ebraeus omnium formarum
adjecto numero radicum, quas memorare volo, quod jam facillima sit [illegible]
tyrone et pastoribus paganis, vel quibuscunque non satis versatis in Etymologia, dummodo
noverit literas radicales inveniendi [illegible] omnium lexicorum, invenire pri-
mo [illegible] esse communiorem quod tum tyrones etiam [illegible] radices [illegible] sint.

Octavo, quod sit facillima via penetrandi et legendi Rabbinos ac Talmud. Et hoc enim
manuali [illegible] ad Rabbinicam lectionem tradiceris, quo [illegible] Rabbi loqua-
tur, tanto propinquior sit stylo et phrasi [illegible] ac forma Biblica, ut [illegible] denique
quibusque [illegible] sint Biblica. Quod pauci sciunt [illegible] notare volunt.

Nono [illegible] facillime eos intelligi, verti, et per hunc indicem explicari possi[nt].

Decimo. Quod compendiosissima sit via [illegible] Rabbinos, [illegible] defectus
[illegible] libros Rabbinicos, itaque unius libri hoc compendio id facere [illegible] possunt [illegible]

Undecimo. Quod omnium [illegible] inter quos et Theologus [illegible]
ut Philosophus Orientalis, [illegible] explicatio-
nes vocum [illegible] ad locos communes [illegible]

Duodecimo, quod et per hunc indicem libri [illegible] nostrates facilius in Ebraeum transferri possint.

Decimo tertio. Quia etiam ex hoc manuali seu indice Judaei cito latinam addiscere possent linguam. Quod an optandum sit, non mediocriter dubito; videris enim mihi id ipse vereri tua epistola, quando ais, quod Rabbini [redacted] ex versione [illegible] Hispanicam addiscere & [illegible] speres optes vel [illegible] facile [illegible]

Decimoquarto. Quod per formam manualem possimus habere indicem concordantiarum editioni Bibliorum in octavo Jansoniana, vel aliis. Quod quantum sit commodum [illegible] ex his ultimis temporibus novi Biblia modo manualia videre est [illegible] concordantias ita velit tyronibus, & exulibus, ac pauperibus continuis [illegible] in templo, [illegible] & agro domi [illegible] tradi in manus praecedente Bibliorum exemplo osten[illegible]

Decimo quinto & ultimo. Quod hoc unicum manuale omnibus in Universitatibus [illegible] Theologiae, Pastoribus, Gymnasiorum & Scholarum Collegiis, doctis plane omnibus, nobilibus viris qui concordantias non audiverant vel viderant, emen[illegible] [illegible] collationem [illegible] ut qui [illegible] non majores sibi compara[illegible] [illegible] nec facile [illegible] alternis [illegible] [illegible]

Mitto hic specimen [illegible] Misnajot, tertium hic jam impressi. Nam intra [illegible] septimanas finietur Ebraica editio, 4000 exemplaribus constans, imprimitur apud R. Manassen, [illegible] integra folia esse impressa. Post sequetur versio latina Dn. [illegible] [illegible] Talmud etiam hic apud Rabbinum [illegible] Ben [illegible] ad finem [illegible] est absolutum.

Tandem etiam atque etiam rogo ut vel approbationem tuam mei consilii vel improbationem consignatam velis cum Johanni Blaeo tanto citius per [illegible] possim [illegible] Thesaurum, quod & alii [illegible] approbationem mon-strare possim. B. V. Et me amare, meaque studia & conatus tenerius fovere perge. Dab. Amstelodami 30 Maji 1648. CHRISTIANUS RAVIUS.